

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
КАБЫТА

ХАҢЫАТ
1981 СЫЛ АЛТЫННЫ
И КҮНҮТТӨН ТАХСАР.

№ 80 (8033) ♦ 1996 сыл от ыйын 11 күнэ. Чэппэр ♦ Сыаната — 1084 солкуобай.

ОТТООХУН-96

СОЧЧОТО СУОХ БАЛАҤЫАННЫАЛАННЫБЫТ

Ааспыт сылта улуус үрдүнэн сүөһүгэ дорохтой аһылыгы 46113 тоннаны соҕотуонкалаабытыт. Бэ-
дэ дэҕаны быһаннаах дымл буолан оттоохунга
сезоннаагы соруудахтарын мырыһалар 225, тыаппа-
радар 135, хадаардар 132, сыланнар 135, быра-
һаан толорбуттара, бааһынай хаһаайыстыбаларыт-
тан «Туолума» (М. Д. Николаев) 500, «Саҥа олох»
(В. Д. Макаров) 210, «Курул» (Н. Н. Шеломов) 200
тонна оту бэлэмнээһинэр, республикага тыа ха-
һаайыстыбатыгар куоталаһыы кыһымытаахтарынан
суолбуттара. Бирдирдээн отчуттартан Е. Е. Дьяч-
ковская 55, Н. Н. Седякина 30 тоннаны чөмчөт-
түттэрэ. Быдырыһыт сүөһү аһылыгы соҕотуонка-
лааһыгыта олус хойутаан киирбиппит. Ол түмүтөр
от ыйын 20 күнүгэр улуус үрдүнэн баара-суоҕа
2916 тонна кэбиһилээх этибит, ити иһигэр Бахсы,
Чаныр, Хайахыт нэһиликтэртэ, Мэлдэхсэ улаас-
тага 20—30—40 эрэ тонна оттоохторо.

Быйыл ыам уонна бэс ыйдарыгар олус тымныы,
тыаһаах буолла, түтүн ахсын хаһыннаабыта. Онон
саҥа бытыгыраан эрэр күөхүт кэтибитэ, сөҥүү
түсүтэбэ, аны самолеттунан искусственнайдык ар-
дактатыаһытын быһыһыт суоҕа атытаабыта. Онон
быйы 1991—1992—1993 сс. саатар сайыммит
эргийдэ. Алардаас сүөһү интигистинэн дьарыктанар
улууска балаһыанньабыт олус уустугурда диктэ
түһүбүт. Ити сылларга республика атын оройуон-
нарыгар 40—50 эскадроны тэрийэн 500-600 төһүү
үлэһиттэригити сүөһү аһылыгы соҕотуонкалата ыс-
таммыт, сылта 22, 26,5 уонна 24,7 тыһ. тонна оту
бэлэмнээбиппит, онуоха эбии 4—5 тыһ. тонна оту
эбии атылаһарбыт. Онон ити сылларга 26—27
тыһ. ынах сүөһүнү, 10—12 тыһ. сылгыны кыс-
таппыһыт. Оттон быйыл 23,1 тыһ. ынах сүөһүнү,
8,3 тыһ. төбө сылгыны кыстатар соруктаахпыт.

Быдырыһын төһө дэҕаны аҥ дымл ылан ааспы-
тын иһин, сорох нэһиликтэр тэрээһин үлэҕэ олус
бытыарыһыы таһаарбыттара. Холобур, төлөйдөр,
болтонголор, кытаанахтар, нэлдэхсилэр сүөһүгэ до-
роххой аһылыгы бэлэмнээһингэ кыахтарын ыраа-
бынан ситэ туһамматтаһара. Ол түмүтөр билигин
кур отторо олох суоҕун тэҥэ. Табаарыстыбалар,
бааһытай хаһаайыстыбалара, төһө эмэ соруудах
тиэрдилибитин үрдүнэн, быдырыһыкы саппаас
отторун учуотун эппэтиннэ суох, үрдүнэн ытыт-
тар. Ити түмүгэр улуус үрдүнэн туох ис кыахтаах-
пытын чуолкайдык суоттанар-ааһынар балаһыан-
нябыт суоҕун көрүтэ. Быйыл 32 тыһ. тонна оту
бэлэмниир соруктаахпыт. Үс табаарыстыба 132 ра-
бочайы бааһынай хаһаайыстыбалара 1152, чааһы-

найдар 4571 нэһилик оттоохунга туруоруохтара.

Дойдуга быйыл саамай ырыта 20—22 тыһ. тон-
на сүөһү аһылытын кэбиһнэхтээхпит. Аны улууска
4,5 тыһ. ынах сүөһүлээхтэрэ, сылгылаахтара биллэр.
Кинилэр саамай улаханна 10—11 тыһ. тонна кур
оттоох буолуохтаахтара сабадаланар. Улууска 2000
оттуур алаастардаахпыт. Быйыл аһыга балаһа үөс-
күэтэ, Онон кинигитэн быдыһаһан оттоохуну эрдэт-
тэн сабалымырбыт бөйбөтүгэр барыстаах буолуох-
таах. Сүөһү аһылытын соҕотуонкалааһыгыта уопса-
һа 356 эвено ходуһага киирбэ, кинилэр 624 трак-
тордаахтар, ити иһигэр 305-һэ «Беларусь». Ити
улуус ханнык баҕарар минутагар түргэниик, сымса-
тык хомунан тийһин оттуур кыахтаахпытын көрдө-
рөр. Кытыһы-быстах, үрүҥ-харыйа, дүлбалаах уу-
лаах сирдэри түмүбүккэ, иһин хотурууна оттуур-
га кыһаһахтаахпыт. Сирийэн-хоройан ха-
һыстахпытна, дойдуттан сыл тахсар оплуту
ыһахпытын соң. Амма ууһуоргу иһин сыллаах эс-
тинэхтээх, уулаах кыстахтары туһаннахтаахпыт.

Амма ууһуоргу уонна Нуотара үрэхтэригэр күүс-
түтүн түмүтүн, тэрээһиннээхтик тахсан оттуурга ыс-
һаһахтаахпыт. Быйыл Амма энэр
ууһуоргу үрэхтэргэ, Мырыһага, Мындабаайыга күөх
сирэм балачча үүмүт. Ону мүлчү тутумуохха,
Онон бары кыаллар суолларынан көсөтүһөн, ай-
мах-билэ дьоннору кытта уопсай тылы булан, сир-
дээхтик сыһамнаһан, күһүн буоларын күүһүтэ,
түргэниик тэриэс сүөһүгэ дороххой аһылыгы бэ-
лэмнээһингэ турунуох тустаахпыт. Бэйэ-бэйэни өй-
дөһүүххэ, өйөһүүххэ, көмөлөсүүххэ, баары ким ба-
рыта сомсуһарытар кыахта биэриэххэ. Страховой
фонданы бэлэмнээһингэ ордуқтаах балаһыанньаны
баар кыаһынан көрөн, урунку сыллар кыһаһаларыт
сөргүтөн, дуосабардаһан үлэлнэххэ наада. Дойду си-
ригэр-уотугар туох бытыгыраабыты иһиги хомуйар-
га күүспүтүн, өйбүтүн-санаабытын түмүк тустаах-
пыт. Онон атын улуустартан көрдөспөккө, бонулуон-
наабакка, тобуктаабакка, сүөһүбүтүн-аспытын эчи-
рөппөккө сыл таһаарарга кыһаһабыт. Билигин
улууска 19841 киһи олоһор. Кинилэр хайдах даҕа-
ны сүөһүгэ-аһа суох хаалаллара табыллыбат.

Кыстыгы төһө тэрээһиннээхпит, хардарыта ойдо-
һуубут, көмөлөсүүбүт, кыахпыт быһаарыа. Үлэ
ситиһилээх, түмүктээх буоларын дьон биэр өйгө-
санаага түмсүүтэ, техника күүһэ быһаарарын бы-
һыл билигин көрдөрүүх тустаахпыт.

Василий ЧИЧИГИНАРОВ,
улуустары тыа хаһаайыстыбатын
управлениетын начальнига.

ОТТООХУНУ ТЭРИЙИИГЭ ЭБИИ ДЬАҤАЛЛАР ТУСТАРЫНАН

УЛУУС МУННААҤЫН VII СЕССИЯТЫН
1996 СЫЛ ОТ ЫЙЫН
5 КҮНҮНЭЭБИ 31 №ДЭХХ
Б Ы Ы А А Р Ы Т А

Быйыл ыам ыйыгар 15,5 мм, бэс ыйыгар 8,8 мм
сикк түстө, бэс ыйын 2—4 чыыһылааларыгар ханна
түһөн, алаастарга аһыга туран, оттоохунга уустук-
тар үөскэтиллэр. Онон хайа да сыллардааҕар мис-
тоҕа тэрээһин, түргэниик оттоохуну, кэлини-ба-
рыһыны эрэйэр.

Айылда үөскөһүт ыаракаттарын учуоттаан,
Улуус Муннааҕын сессията быһаарар:

1. Амма үрдүгэр олоһор Болутур, Соловьев нэ-
һиликтэртэ (дьаһадалар баһылыктара Михайлов
Н. Г., Николаев М. Д.) олоһор ходуһаларын улуус
кинигиттэн, нэһиликтэригиттэн киирэн биридирдээн
оттуон бадалаахтарга, ханнык да хайрахтааһыны
таһаарбакка, от ыйын 25 күнүттөн саҕалаан сир
сыһаарай, эбии оттооллоругар, тирбэһэллэллэри-
гэр усулуобуйаны тэрийэллэригэр соруудахтыырга.

2. Амма-өрүс ууһуоргу үрэхтэригэр, ону таһынан
Мэҕири, Халааны, Бэра үрэхтэригэр улуус дьаһал-
татын 1992 сыл от ыйын 12 күнүгэр уурааһынан
сыһаарыллыбыт сирдээх нэһиликтэр дьаһалтара
туһаһыһах сирдэри биридирдээн хаһаайыстыбалар-
га, чааһынай сүөһүлээхтэргэ сыһааран тэрээһин-
нээх оттоохуну ыһаалларыгар эбээһинэстииргэ.

Улуус Муннааҕын председателе И. СИВЦЕВ.

ТУПТЭ СЫТТААХ САЙЫЛЫКТАР

«Чыаптара» табаарыстыба 220 ынаар ынахтаах.
Суоҕу күнүгэр фермалар үрдүлэригиттэн үүт үрүмэ
үллэр, аһыларыттан арыы саламат элээр сайы-
лыктарыгар көһүтэлээтлэр. Саҥа диниһи Г. В.
Байшев—Алтан Сарын тэрээһүт-үөскэбүт Аһтай
сайылыгар сирдэр киирбэлэрин собуруу дьаһалта-
тыгар сытар. Манна опыттаах манньаҕыт Мария
Васильевна Байшева старшайдаах ферма сайылы-
гитидэ. Востуугунан 20 сыл үлэлээбит опыттаах
Серафим Байшев аһаһа. Таастаах сайылыгына аа-
тырбыт артиллерист Г. Д. Протодинский оҕо сааһа
ааспыт. Ону Марта Семеновна Мохначевская са-
лайаччылаах коллектив үлэлнээ, Иван Константи-
нович Местников бостууктуоҕа.

Аһаһа элэ манньаҕыт көһөн тийэн тюртүн-
нарар түптэ буруотун уһартылар. Оттон алаас
күөрөгөй А. П. Лыткин күөрөгөй чыыһааһыны
чуолчаарыһыт Аһырдых сайылыгар Афанасий
Васильевич Пахомовтаах бөстүлэр. Онно Иннокен-
тий Николаевич Мохначевский бостуугунан үө-
рөкө барыста. Ити курдук табаарыстыба манньаҕы-
сыттара мэтчирэһи ыһаарыгар үрүн илгэни үрүлү-
түөхтээх онуларын булаттаатылар, олохторун дьа-
һахтарын оһоһунулар.

Сайылыктар бары үлэһиттэр олоһор типовой
дьяһаахтар, типиктээхтэр, электрической уот ли-
нията тардыллыбыта, онон радионы истар, телеви-
зоры көрөр толору кыахтаахтар.

Василий ЛЫТКИН, хаһаат обд. корр.

лар баар буоллахтарына, холууннарар, баһаадырдар
саалар, техникалар тутул-
лаллар Сааны түбөһнөх
мас быһыһыгар хаалларымы,
болдьох миннэ бултааһын
таһаарыһыһаһына, саала-
ра, булт тэрийдэрэ был-
дыаналлар, буруйдаахтар
ыстарааптаналлар эбэтэр
көгүлдэрэ быһыллар.

Киирбит сурун сүһүнү-
нэ ыһаһыһыт бэрэ-
бирэ түмүгүнэн милиция
үлэһиттэрин өргүлэригиттэн
сокуону кэһиллэр суохтара
дакаастанна. Бултаабыт
кустарын былдыһан баран,
арыгы маньаҕа төһүнэр-
бит курдук этни олоҕо
суох. Айылда харытабы-
лып булдуһу инспектора
Николай Викторович Сер-
геев биэр гражданиннан
туһуһу кустарын көрдө-
спүтүгэр, ыардык, төһүн-
лэрибит. Онно милиция үлэ-
һиттэрэ ыһаһыһыттарын
курдук этин, арыгы ыл-
быттара даһаастаммат.
Булт инспектора Н. В.
Сергеев куһу байыта туһу-
тун уонна көтөрү биэрби-
тин биэртэртэ.

ОЛОРОР ДЫЭ ФОНДАТЫН ТУХУНАН

1996 сыл саҕаланнаһыгар СР олоһор дьэҕин
фондаты 17214,4 тыһ. кв. м тэҥнээһингэ уонна сыл
иһигэр 4,4 бырыһыанынан эбиллэбитэ (Россия үр-
дүнэн ортотунан 2 бырыһыан). Куораттаагы оло-
роһор дьэҕи фондатын прээтэ 65 бырыһыан, тыа сир-
гэр—36.

Олоһор дьэҕи-уот иһэ 11305,3 тыһ. кв. м эбэтэр
уопсай иһэ 66 бырыһыаныгар тэҥнээтэр. Дьэҕин-уот
приватизациялааһын саҕалаһа ыһаһалларынан
уонна ведомственной олоһор дьэҕи фондатын мун-
ципальной органнарга биэриннэн, олоһор дьэҕи фон-
датын структурага сыл түмүктэһиниттэр манньа
этэ: 39 бырыһыана—чааһынай олоһор дьэҕи фондаты;
33 бырыһыана—муниципальной; 19 бырыһыана—
государственной; 9 бырыһыана—коллективной.

Куораттарга уонна куораттыа тиниһтээх бөһүлөк-
тэргэ хас сэттис квартира кини иһигэр системада
холбоһомтох.

СИА.

БИҤИЭХЭ ЭППИЭТТИИЛЛЭР

Болутур нэһиликтэһин А. П. Ефимовтан булт
болдьоһун кэһээһинтэргэ,
сааны көрдөһүтэ эппиэт-
тээбэтик харайыһа туох
дьаһадалар ыһаһалла-
рыт, ис дьаһаа отделын
сорох үлэһиттэрэ, булт
инспектордара бултааһын
быраабылааларын кэһиһтэ-
рэ тахсарын туһунан су-
рук киирбитэ иһиннэ ис
дьаһаа отделыгар бэрэ-
бирэҕэ ыһаһаллыбыта.
Онуоха ити отдел началь-
нигын эбээһинэһин төлө-
рөөччү, милиция капитан-
на Н. М. МИХАЙЛОВ

манньаҕы эппиэти киллэрдэ:
«Кус көгүдүн миннэ
рейдэлэр улууһу бүтүн-
нүү хайы сыл ахсын ыс-
таһаллар. Онон бултаа-
һын болдьоһун кэһээһин-
тэри, докумуона уонна
регистрацията суох саа-
лары, транспорттары бэрэ-
бирэһиллэллэр, туталлар.
Ону таһынан хаһаайы
баарыгар да, суоһар да,
дьэҕи кэргэттэрэ көрөллө-
рүгэр, дьэҕин тэрийэн
саалар докумуоннарын,
регистрацияларын, харал-
лыларын бэрэбирэһиллэр
эбээһинэстээхтэр. Кэһи-

Сааны тыага ол-бу ан-
ныгар хааллары, хатанар
дьаһаһа суох дьэҕэ кө-
хөҕө ыһаһыһы, шекэһи
ууруу-харайыһы быраабы-
латын куруубайдык кэһи-
нэн ааһыллар. Сааны ким
эрэ эбэтэр оһолор ылан
тугу эмэ оһордохторуна,
ону бас билэр киһи холоу-
бунай эппиэтэ тардыл-
лар. Ис дьаһаа отделын,
булт обществотын үлэһит-
тэргэ тустаах эбээһинэстэ-
рин толороллоругар, со-
куон көрдөһүтүн, тутуһу-
наралларыгар буруйдаа-
һыттар минилэри соруһан

